JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
14 päivänä joulukuuta 1995 *

1. Komissio syyttää tässä kanteessa Italian tasavaltaa siitä, että se on jättänyt noudattamatta velvoitetta saattaa kansallinen lainsäädäntönsä tiettyä farmasian alan toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 16 päivänä syyskuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/432/ETY [1] (jäljempänä direktiivi) mukaiseksi.

2. Komissio pyytää yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että "lykätessään omalta osaltaan direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymään 1.11.1990 — —, vaikka direktiivin 85/432/ETY 5 artiklassa tämä määräaika on säädetty päättymään 1.10.1987, ja toteuttaessaan tähän samaan päivämäärään asti edellä mainitun direktiivin kanssa yhteensopimattomia farmasian alan koulutusohjelmia" Italian tasavalta "on jättänyt noudattamatta direktiivin 85/432/ETY ja erityisesti sen 1, 2 ja 5 artiklan mukaan sille kuuluvia velvoitteita".

3. Direktiivin tavoitteena on, että henkilöt, joilla on 2 artiklassa säädetyt vaatimukset täyttävä farmasian tutkintotodistus, todistus tai muu yliopistollinen tai vastaavanlainen pätevyyttä osoittava asiakirja, on oikeus ainakin päästä harjoittamaan tiettyjä farmasian alan toimintoja kaikissa jäsenvaltioissa. Nämä toiminnot käsittävät erityisesti lääkkeiden valmistuksen ja kokeilun, lääkkeiden varastoinnin, säilytyksen ja jakelun tukkukauppavaiheessa, lääkejakelun yleisölle avoimissa apteekeissa, lääkkeiden valmistuksen, kokeilun, varastoinnin ja toimittamisen sairaaloissa ja muut vastaavat toiminnot.

4. Tätä varten direktiivissä säädetään, että jäsenvaltioiden on asetettava tutkintotodistusten, todistusten tai muiden farmasian alan kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen antamiselle tiettyjä koulutusta koskevia edellytyksiä; koulutuksen on kestettävä vähintään viisi vuotta ja siihen on kuuluttava

"— vähintään neljä vuotta täysipäiväistä teoreettista ja käytännöllistä [2] opiskelua yliopistossa, samantasoiseksi tunnustetussa korkeampaa opetusta antavassa laitoksessa tai yliopiston valvonnassa,

* Alkuperäinen kieli: espanja.

1 — EYVL 1985 L 253, s. 34.

2 — Koulutusohjelman tulee sisältää seuraavia oppiaineita: kasvi- ja eläinbiologia, fysiikka, yleinen ja epäorgaaninen kemia, orgaaninen kemia, analyyttinen kemia, farmaseuttinen kemia, mukaan lukien lääkevalmisteiden analysointi, yleinen ja sovellettu (lääketieteellinen) biokemia, anatomia ja fysiologia; lääketieteellinen terminologia, mikrobiologia, farmakologia ja lääkehoito, farmaseuttinen teknologia, toksikologia, farmakognosia, lainsäädäntö ja tarvittaessa ammattietiikka.

— vähintään kuusi kuukautta käytännön harjoittelua yleisölle avoimessa apteekissa tai sairaalassa kyseisen sairaalan farmaseuttisen osaston valvonnassa. "

5. Direktiivin 5 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille seuraavat velvollisuudet:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 1 päivään lokakuuta 1987 mennessä. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle."

Tosiseikat

6. Tämä direktiivi pyrittiin panemaan täytäntöön Italiassa farmasian, kemian ja farmaseuttisen teknologian tutkintoon johtavan koulutusohjelman muutoksista 31.10.1988 annetulla tasavallan presidentin asetuksella. Tämä asetus on julkaistu Gazzetta ufficiale della Repubblica italianassa vasta 12.5.1989 [3].

7. Presidentin antaman asetuksen 2 pykälässä säädettiin, että asianomaisten yliopistojen oli otettava käyttöön uudet farmasian alan koulutusohjelmat viimeistään 1.11.1990, ja että opiskelijat, jotka olivat kirjoittautuneet koulutusohjelmaan 1.11.1987—1.11.1990, pystyivät suorittamaan loppututkinnon ilman, että he olisivat seuranneet uusia koulutusohjelmia, jotka oli jo saatettu yhteisön lainsäädännön mukaisiksi.

8. Komissio katsoi, etteivät presidentin antamassa asetuksessa väliaikaisesti hyväksytyt toimenpiteet olleet direktiivissä Italian tasavallalle asetettujen velvoitteiden mukaisia, ja lähetti Italian viranomaisille 28.11.1991 päivätyn virallisen huomautuksen, jossa se kehotti Italian viranomaisia kiinnittämään huomiota siihen, että asetus oli yhteensopimaton direktiivin kanssa.

9. Italian viranomaisten jätettyä vastaamatta viralliseen huomautukseen komissio antoi 23.12.1992 perustellun lausunnon, jonka sisältö vastasi virallisen huomautuksen sisältöä.

3 — Italian tasavalta on tehnyt pakollisen ilmoituksen komissiolle vasta 13.4.1990 päivätyllä kirjeellä nro 3061.

10. Italian hallitus vastasi komissiolle 27.4.1993 lähettämällään kirjeellä ja väitti, että direktiivin täytäntöönpanon viive johtui "Italian yliopistollisen koulutuksen selvään rakenteeseen liittyvistä väistämättömistä tarpeista". Näin aiheutuneen tilanteen korjatakseen Italian viranomaiset ehdottivat mahdollista "siirtymäajan ratkaisua", jonka mukaan opiskelijat, jotka olivat kirjoittautuneet farmasian alan koulutusohjelmaan 1.10.1987 jälkeen ja jotka eivät olleet valinneet uutta direktiivin mukaiseksi jo saatettua koulutusohjelmaa, voisivat saada kaikkialla yhteisössä tunnustetun todistuksen silloin, jos heidän koulutusohjelmansa olisi tosiasiassa vastannut direktiivissä asetettuja akateemisia vaatimuksia (tentit kaikissa direktiivissä osoitetuissa oppiaineissa samoin kuin kuusi kuukautta kestänyt käytännön harjoittelu).

11. Saatuaan kyseisen ehdotuksen ja voidakseen tarkastella sitä asiaa paremmin tuntien komissio pyysi 3.8.1993 Italian hallitukselta yksityiskohtaisia tietoja kyseisten opiskelijoiden määrästä (eli niiden opiskelijoiden määrästä, jotka eivät olleet valinneet uutta koulutusohjelmaa), vanhojen ja uusien akateemisten ohjelmien välisistä eroista ja menettelystä, jota yliopistot käyttäisivät ottaakseen yhteyttä kyseisiin opiskelijoihin. Komissio halusi myös tietää, oliko kyseisten opiskelijoiden pakko suorittaa täydennyskursseja, oliko opintojen täydentämiselle asetettu määräaika ja annettiinko niistä erityistodistus.

12. Italian viranomaiset eivät vastanneet komission esittämään, yksityiskohtaisia tietoja koskevaan pyyntöön. Niinpä komissio nosti 22.11.1994 tämän jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen yhteisöjen tuomioistuimessa.

Direktiivin myöhässä tapahtunut täytäntöönpano

13. Italian hallitus myöntää, että direktiivi saatettiin osaksi Italian kansallista oikeusjärjestystä myöhässä eli useita vuosia 5 artiklassa vahvistetun määräajan päättymisen jälkeen. Niinpä kyseessä on jo pelkästään tämän seikan vuoksi täytäntöönpanoa koskevan ajallisen velvollisuuden selvä noudattamatta jättäminen.

14. Direktiivin täytäntöönpanon viive osoittautuu vieläkin selvemmäksi, jos otetaan huomioon se seikka, että presidentin 1988 antaman asetuksen 2 pykälässä lykättiin marraskuuhun 1990 velvollisuus saattaa akateemiset koulutusohjelmat direktiivin mukaisiksi, vaikka ne olisi kuitenkin pitänyt saattaa direktiivin mukaisiksi ennen lokakuuta 1987.

15. Tästä huolimatta Italian hallitus väittää kirjallisessa vastauksessaan, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne ei voi perustua väitteeseen (direktiivin täytäntöönpanon) viiveestä, jos komissio on aloittanut kannetta edeltävän menettelyn sen jälkeen, kun direktiivi oli jo pantu täytäntöön.

16. Asia on näin tässä tapauksessa, koska komissio lähetti virallisen huomautuksen Italian viranomaisille 28.11.1991 eli yli vuosi sen jälkeen, kun presidentin asetus oli julkaistu ja kun Italian hallitus oli virallisesti ilmoittanut komissiolle asetuksesta direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

17. Italian hallitus toteaa, ettei se ole löytänyt ainoatakaan ennakkotapausta, jossa yhteisöjen tuomioistuin olisi aineellisesti ratkaissut perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisesti nostetun, direktiivin täytäntöönpanon viivettä koskevan kanteen silloin, kun oikeudenkäyntiä edeltävä menettely oli aloitettu kyseisen direktiivin täytäntöönpanon jälkeen.

18. Näillä väitteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä tässä asiassa joko sitä, että katsotaan, että komissiolta puuttuu tässä asiassa asiavaltuutus (oikeudellinen intressi) tai sitä, ettei jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevalla menettelyllä ole alun perinkään ollut kohdetta. Selvää on, että Italian hallituksen esittämä väite voitaisiin käsitteellisesti hyväksyä, sillä perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisessa järjestelmässä virallisilla huomautuksilla tai perustelluilla lausunnoilla ei olisi paljoakaan merkitystä, jos niitä esitettäisiin silloin, kun velvoitteet noudattamatta jättänyt jäsenvaltio olisi jo ennen niiden esittämistä, jopa ennen kuin se sai komissiolta tiedon tällaisista toiminta koskevista "kehotuksista", korjannut väitetyn noudattamatta jättämisen.

19. On kuitenkin niin, että tässä asiassa väitetyksi tapahtunut jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ei koske pelkästään sitä, että direktiivi olisi pantu täytäntöön myöhässä, vaan myöskin sitä, että italialaisella täytäntöönpanoa koskevalla lainsäädännöllä on pidetty voimassa sellaisia aineellisia säännöksiä, jotka eivät vastaa rikotuksi katsotun yhteisön lainsäädännön vaatimuksia.

20. Näissä olosuhteissa katson, ettei kanteessa ole minkäänlaista prosessuaalista virhettä, jonka vuoksi kanne olisi jätettävä tutkimatta. Kuten jäljempänä esitän, komissio toimii toimivaltansa puitteissa eikä sen tarvitse osoittaa omaavansa erityistä tai erityisen tärkeää intressiä, sille ei ole asetettu määräaikoja, joissa sen on käytettävä kanneoikeuttaan ja lisäksi sillä oli runsaasti syitä kanteen nostamiseen.

21. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut useasti, että käyttäessään perustamissopimuksen 169 artiklassa annettuja toimivaltuuksia komission ei tarvitse näyttää toteen erityisen intressin olemassaoloa, jotta se voisi nostaa kanteen, koska yhteisön yleisen edun takaajana sen on viran puolesta valvottava, että jäsenvaltiot noudattavat perustamissopimusta. [4] Niinpä riittää ilman muuta, että jäsenvaltion oletetaan jättäneen noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, jotta komissio voisi lainmukaisesti käyttää perustamissopimuksen 169 artiklassa määrättyä menettelyä.

4 — Asia 167/73, komissio v. Ranska, tuomio 4.4.1974 (Kok. 1974, s. 359, 15 kohta) ja asia C-182/94, komissio v. Ranska, tuomio 1.6.1995 (Kok. 1995, s. I-1465).

22. Komission kanteen nostamiselle ei myöskään ole asetettu minkäänlaista määräaikaa, koska yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 169 artiklan määräyksiä on sovellettava ilman, että komission on noudatettava tiettyä määräaikaa. [5] Niinpä tämä toimielin voi harkita, milloin on sopiva hetki kanteen nostamiseen, eikä yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ole valvoa tämän harkintavallan käyttöä.

23. Vaikka osa rikkomuksista olisi jo korjattu, perustamissopimuksen 169 artiklassa määrätyn menettelyn käyttäminen voi silti olla kohtuullisen perusteltua. Kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä todetaan, tällaisen menettelyn yksi mahdollinen tavoite on vahvistaa sen vastuun perusta, joka jäsenvaltiolle on voinut aiheutua siitä, ettei se ole noudattanut jäsenyysvelvoitteitaan. [6] Niinpä jo pelkästään tämän päämäärän tavoitteleminen on riittävä syy menettelyyn turvautumiseen.

24. Erityisesti siltä osin kuin kyseessä on akateemiset tutkinnot, sen toteaminen, että tietty jäsenvaltio on jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitansa, voi olla tarpeen myöskin sen vuoksi, että muut jäsenvaltiot voivat lainmukaisesti jättää tunnustamatta sellaiset tutkinnot, jotka on tehty sellaisena ajanjaksona, jona yhteisön oikeussääntöä ei ollut sovellettu asianmukaisesti.

25. Edellä esitettyjen syiden perusteella Italian valtion esittämät väitteet voidaan hylätä siltä osin kun ne koskevat komission aloittamaa menettelyä, ja asiassa voidaan ryhtyä aineellisesti tarkastelemaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä.

Direktiivin virheellinen täytäntöönpano

26. Sen lisäksi, että direktiivi pantiin myöhässä täytäntöön Italian oikeusjärjestyksessä, myös sen sisällön täytäntöönpanoa laiminlyötiin vakavasti. Kyseessä on siis kaksi jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä, ajallinen ja aineellinen, vaikkakin ne ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa: Italian tasavalta ei toisaalta ole säädetyssä määräajassa saattanut direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystä; silloin, kun Italian tasavalta vihdoinkin sisällytti direktiivin myöhässä oikeusjärjestykseensä, se toisaalta teki sen sellaisella tavalla, että yhteisön oikeuden vastaiset lainvastaiset tilanteet saattoivat jäädä ennalleen, ilman, että se olisi poistanut näitä lainvastaisuuksia asianmukaisella tavalla.

27. Kummatkin osapuolet myöntävät, etteivät farmasian alan koulutusohjelmat, joita noudatettiin Italiassa ennen presidentin 1988 antaman asetuksen voimaan tuloa, vastanneet direktiivissä säädettyjä edellytyksiä. Vastaajana oleva hallitus ei ole kiistänyt komission tältä osin esittämiä huomautuksia. [7]

5 — Asia C-96/89, komissio v. Alankomaat, tuomio 16.5.1991 (Kok. 1991, s. I-2461) ja asia C-422/92, komissio v. Saksa, tuomio 10.5.1995 (Kok. 1995, s. I-1097).

6 — Asia 103/84, komissio v. Italia, tuomio 5.6.1986 (Kok. 1986, s. 1759) ja asia 240/86, komissio v. Kreikka, tuomio 24.3.1988 (Kok. 1988, s. 1835).

7 — Komission mukaan farmasian alan opinnot kestivät neljä vuotta viiden vuoden asemesta, pakolliset oppiaineet eivät vastanneet direktiivissä vahvistettuja oppiaineita eikä harjoittelujakso ollut pakollinen.

28. Niinpä oli välttämätöntä saattaa nämä ohjelmat yhteisön lainsäädännön mukaisiksi, jotta helpotettaisiin edellä jo kuvailtujen farmasian alan toimintojen harjoittamiseen oikeuttavien toisiaan vastaavien tutkintojen vastavuoroista tunnustamista. [8]

29. Edellä mainittu 31.10.1988 annettu presidentin asetus, jolla ohjelmat saatettiin direktiivin mukaiseksi, pahensi jäsenyysvelvoitteiden noudattamisen viivettä, sillä asetuksella lykättiin uusien koulutusohjelmien soveltaminen vuoteen 1990. Tämän perusteella farmasian opiskelijat suorittivat opintonsa ja saivat vastaavat akateemiset tutkintotodistukset lokakuun 1987 ja marraskuun 1987 välisenä aikana sellaisen teoreettisen ja käytännöllisen opetusohjelman mukaisesti, joka ei ollut direktiivin vaatimusten mukainen.

30. Päin vastoin kuin Italian hallitus on väittänyt koko jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn aikana, tämä toimenpide — uusien koulutusohjelmien täytäntöönpanon lykkääminen vuoteen 1990 — ei ollut "täytäntöönpanon viiveen luonnollinen ja korjaamaton seuraus". Mikään ei estänyt Italian hallitusta säätämästä niitä opiskelijoita koskevasta siirtymäajan järjestelmästä, jotka olisivat noudattaneet aiempaa koulutusohjelmaa, jota ei ollut saatettu direktiivin mukaiseksi niin, että heidän akateemiset tutkintonsa täysin vastaisivat uutta järjestelmää.

31. Tosiasiallisesti oli täysin mahdollista edellyttää opiskelijoilta, jotka olivat kirjoittautuneet italialaisiin yliopistoihin vuodesta 1987 lähtien ja jotka jatkoivat opintojaan vielä vuosina 1988 ja 1989, että nämä seuraisivat direktiivissä asetetut vähimmäisvaatimukset täyttävää tietyn teoreettisen ja käytännöllisen tason opetusta; tämä taso oli saavutettavissa täydennyskoulutusohjelman avulla. Tällainen velvollisuus ei olisi edellyttänyt takautuvuutta, koska sillä ei puututtu jo vakiintuneisiin oikeudellisiin tilanteisiin vaan nykyisiin, tuleviin tai pelkästään odotettavissa oleviin tilanteisiin.

32. Vastatessaan — taaskin myöhässä — komission perusteltuun lausuntoon edellä jo mainitulla, 27.4.1993 päivätyllä kirjeellä [9] Italian viranomaiset ehdottivat mahdollista "siirtymäajan ratkaisua", vaikkakin komission piti sen sanamuodon epämääräisyyden vuoksi pyytää lisätietoja. Italian hallitus löi selvästi laimin yhteistyövelvollisuuttaan, kun se ei vastannut tähän viimeiseen tiedonsaantipyyntöön.

33. Lyhyesti sanoen Italian hallitus olisi voinut olla pahentamatta (direktiivin täytäntöönpanovelvollisuudelle asetetun) määräajan rikkomista toisella, aineellista sisältöä koskevalla jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisellä. Olisi riittänyt, että Italian hallitus olisi antanut presidentin antamassa täytäntöönpanoasetuksessa säännöksiä, joiden perusteella opiskelijat, jotka olivat kirjoittautuneet koulutusohjelmaan vuoden 1987 jälkeen, olisivat voineet valita uuden koulutusohjelman, joka oli jo saatettu yhteisön oikeuden mukaiseksi, ja joissa niiltä, jotka eivät olleet tehneet tätä valintaa, olisi edellytetty asianmukaista täydennyskoulutusta. Koska asiassa ei menetelty näin, komission esille tuoma jäsenyysvelvoitteiden kaksinkertainen noudattamatta jättäminen on ilmeinen.

8 — Ks. edellä 3 kohta.

9 — Ks. edellä 10 kohta.

34. Tämä tapaus muistuttaa hyvin paljon tapausta, josta oli kyse asiassa C-40/93, komissio vastaan Italia 1.6.1995 annetussa tuoreessa tuomiossa [10]. Tuossa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi Italian tasavallan jättäneen noudattamatta sille hammaslääkärien tutkintotodistusten vastavuoroista tunnustamista ja hammaslääkäritointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamista koskevien kahden direktiivin [11] mukaan kuuluvia velvoitteita, kun Italian tasavalta (myöskin vuonna 1988 annetulla) kansallisella lainsäädännöllään [12] pidensi näissä direktiiveissä asetettua määräaikaa akateemiseen vuoteen 1984/85 lääketieteen ja kirurgian tutkintoa suorittavien osalta.

35. Tuossa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin hyväksyi komission väitteen, jonka mukaan Italian tasavalta oli jättänyt noudattamatta näiden kahden direktiivin mukaan sille kuuluvia velvoitteita, kun se salli sellaisten Italiassa tutkinnon suorittaneiden henkilöiden, jotka eivät olleet saaneet lainsäädäntöjen yhteensovittamisesta annetun direktiivin 1 artiklassa säädettyjen edellytysten mukaista koulutusta ja jotka eivät olleet aloittaneet lääketieteellisiä yliopisto-opintojaan ennen tutkintotodistusten vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun direktiivin 19 artiklassa säädettyä määräaikaa, harjoittaa hammaslääkärintointa. Riidanalaisella lailla luotiin näin ollen sellaisten hammaslääkärien ryhmä, jonka jäsenet pystyvät harjoittamaan toimintaansa vain yhden valtion alueella ja joka ei vastaa mitään noissa direktiiveissä vahvistettuja ryhmiä.

36. Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi kyseisessä tuomiossa sen, että jäsenvaltio voisi yksipuolisesti pidentää määräaikaa, joka direktiivissä on asetettu akateemisten koulutusohjelmien saattamiselle direktiivin vaatimusten mukaisiksi; Italia vetoaa tässä tapauksessa tällaiseen samanlaiseen mahdollisuuteen. Yhteisöjen tuomioistuin totesi yhteisön oikeuden vastaiseksi myös sen, että jäsenvaltion lainsäädännössä hyväksyttiin sellaiset yliopistolliset opinnot (kyseisessä tapauksessa lääketieteen opinnot, tässä tapauksessa farmasian alan opinnot), jotka oli suoritettu direktiivissä asetetun määräajan jälkeen ja jotka eivät vastanneet direktiivin vaatimuksia.

37. Näiden perusteluiden vuoksi katson, että tämä kanne on hyväksyttävä. Italian hallitus on mielestäni jättänyt noudattamatta sekä määräaikojen että sisällön osalta velvoitetta saattaa kansallinen oikeutensa direktiivin mukaiseksi, ja on paikallaan, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa tämän.

38. Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti Italian tasavalta on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, koska komission vaatimukset on hyväksytty.

10 — Asia C-40/93 (Kok. 1995, s. I-1319).

11 — Tosiasiallisesti kyse oli hammaslääkärien tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjomisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 78/686/ETY (EYVL 1978 L 233, s. 1) 19 artiklan sekä hammaslääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetun neuvoston asetuksen 78/687/ETY (EYVL 1978 L 233, s. 10) 1 artiklan noudattamatta jättämisestä.

12 — Italian laki nro 471, 31.10.1988.

Ratkaisuehdotus

39. Ehdotan yhteisöjen tuomioistuimelle, että se

1) hyväksyy kanteen ja toteaa, että lykätessään omalta osaltaan direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymään 1.11.1990, vaikka tiettyä farmasian alan toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 16 päivänä syyskuuta annetun neuvoston direktiivin 85/432/ETY 5 artiklassa tämä määräaika on säädetty päättymään 1.10.1987, ja toteuttaessaan tähän samaan päivämäärään asti mainitun direktiivin kanssa yhteensopimattomia farmasian alan koulutusohjelmia, Italian hallitus on jättänyt noudattamatta tämän direktiivin mukaan sille kuuluvat velvoitteet;

2) velvoittaa Italian tasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.